

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський промислово-економічний коледж
Київського національного університету технологій та дизайну

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з НР
_____Л.М.Рославець
_____ 2018р.

**Методичні вказівки щодо організації
самостійної роботи студентів
з дисципліни КУЛЬТУРОЛОГІЯ
для студентів спеціальностей**

071 Облік і оподаткування
133 Галузеве машинобудування
141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка
151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології
161 Хімічні технології та інженерія

Уклав

Рославець Л.М.

Розглянуто на засіданні
циклової комісії гуманітарних
та соціально-економічних дисциплін
Протокол № 1 від 31.08.2018

Голова циклової комісії

О.Г.Дрозд

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Однією з головних умов становлення державності України є її входження у світ сучасних культурних надбань. Адже саме сфера культурних знань сприяє формуванню в особистості широкого світобачення, орієнтованого на загальнолюдські гуманістичні цінності.

Культура відіграє все більшу роль у формуванні та зміцненні громадянського суспільства, розвитку творчих здібностей людини, побудові правового суспільства. Вона впливає на всі сфери суспільної та індивідуальної життєдіяльності - працю, побут, дозвілля, спосіб життя суспільства й особистості.

Цінності, зразки й норми поведінки людини, що виникають у результаті освоєння світу, виступають одночасно як елементи складного механізму регулювання соціального життя. Сходження суспільства до нових вершин суспільного розвитку вимагає насамперед звернення до культурного потенціалу, нагромадженого людством за час його існування.

Мета дисципліни «Культурологія» - ознайомити студентів з фундаментальними досягненнями світової і вітчизняної культури, розкрити єдність і різноманітність культур світу, показати значущість культури в життєдіяльності людини й соціальних груп, її роль у творчості та вдосконаленні особистості, гуманізації суспільних відносин. Курс дає можливість студентам долучитися до скарбниці мудрості й досвіду, надбаних людством протягом тисячоліть.

Курс "Культурологія" спрямований на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Сприйняття і розуміння культури як суспільного явища допоможуть кваліфіковано аналізувати, систематизувати, класифікувати та створювати оптимальні моделі процесів духовного, соціально-політичного та культурно-мистецького життя.

Культурологічна підготовка має спрямувати молодь на особистісну культуротворчу орієнтацію в сучасному світі, сприятиме осмисленню сукупності культурних досягнень людства, взаєморозумінню та продуктивній співпраці з народами, які мають як схожі, так і відмінні риси в культурі, веденню кваліфікованого діалогу з партнерами іншої культурної домінанти.

Форма підсумкового контролю – залік.

ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Студент повинен знати:

- основні терміни та поняття культурології на рівні відтворення, тлумачення для розширення інтелектуального рівня;
- закономірності культурного процесу, культури як специфічного та унікального феномену людства;
- основні етапи розвитку світової культури;
- основні етапи розвитку української культури;
- тенденції розвитку і взаємозв'язків світової та української культури на сучасному етапі.

Студент повинен уміти:

- визначати основні етапи розвитку світової та української культури;
- правильно оцінити сучасний стан культури й культурного розвитку, бачити і розуміти постійні зміни в різноманітних сферах соціокультурного процесу;
- диференціювати системні зв'язки всіх складових культури, всього мистецького процесу;
- визначати проблеми розвитку культури українського народу в контексті світової культури, а також аналізувати культури народів в їхньому взаємозв'язку;
- реалізувати одержані знання з культурології для формування особистості в умовах розмаїття культур.

Рекомендації щодо роботи з літературою

Опрацювання матеріалу потрібно починати з прочитання всього тексту, параграфу, дотримуючись таких правил:

- 1 Зосередитись на тім, що читаєш;
- 2 Виділити саму суттєвість прочитаного, відкидаючи дрібниці;
- 3 Зрозуміти думку автора чітко і ясно, це допоможе виробити чітку і власну думку;
- 4 Мислити послідовно і обережно;
- 5 Уявити ясно те, що читаєш.

У процесі роботи над темою тлумачення незнайомих слів і спеціальних термінів знаходити в словнику іншомовних слів і у спеціальних довідниках.

Незрозумілі місця, фрази, вирази перерхувати декілька раз, щоб зрозуміти їхній смисл.

У тексті зустрічаються окремі слова, фрази, або цілі речення, що виділені курсивом, жирним шрифтом, або набрані в розрядку. Це свідчить про акцент автора на основному.

Після прочитання тексту необхідно:

- 1 Виділити головну думку автора;
- 2 Виділити основні питання тексту від другорядних;
- 3 Усвідомити зв'язок між теоретичними положеннями і життям (практикою);
- 4 Закріпити прочитане у свідомості;
- 5 Пов'язати нові знання з попередніми у даній галузі;
- 6 Перейти до заключного етапу засвоєння і опрацювання -записам.

Записи необхідно починати з назви теми та посібника, прізвища автора, року видання та назви видавництва. Якщо це журнал, то рік і номер видання, заголовок статті. Після чого скласти план, тобто короткий перелік основних питань тексту в логічній послідовності теми.

Складання плану, або тез логічно закінченого по смислового змісту уривка тексту, сприяє кращому розумінню його. План може бути простий або розгорнутий, тобто більш поглиблений, особливо при опрацюванні додаткової літератури за даною темою.

Після складання плану необхідно перейти до текстування записів.

Записи необхідно вести розбірливо і чітко. Вони можуть бути короткі або розгорнуті залежно від рівня знань студента, багатства його літературної і професійно лексика, навичок самостійної роботи з книгою. По мірі клопіткої і систематичної праці, записи повинні носити тезисний характер і бути логічно послідовними.

Для зручності користування записами необхідно залишати поля для заміток і вільні рядки для доповнень. Записи не повинні бути одноманітними. В них необхідно виділяти важливі місця, головні слова, які акцентуються різним шрифтом або різним кольором шрифтів, підкреслюванням, замітками на полях, рамками, стовпчиками тощо.

Записи можуть бути у вигляді конспекту, простих або розгорнутих тез, цитат, виписок, систематизованих таблиць.

Конспект (лат. огляд) - це коротка, стисла, послідовно викладена за текстом універсальна форма запису основного змісту прочитаного, яка може супроводжуватись різними вищезгаданими записами.

Складання конспекту зводиться до коротких записів змісту кожного заголовку плану. Виділяючи основні думки, положення, підтвердження прикладами. Всі питання плану повинні бути пов'язані між собою.

Виписки використовуються за необхідності викладання найбільш важливих місць, фактів, цифрових даних, точного формулювання правил та законів.

Цитата (лат. визнавати) - це послідовний вислів, яким підкреслюється положення тексту. Вона зберігає гостроту висловлювання автора, виписується послідовно, грамотно і вказується джерело цитати.

Важливим елементом конспектування є вміння використовувати **ілюстровані роботи** (схеми, графіки, діаграми) і систематизовані **таблиці**. Основним недоліком у даному питанні є механічне виконання ілюстрацій, що не пов'язане з текстовим матеріалом.

Викладач повинен навчити самостійно складати, аналізувати і користуватись при теоретичних викладках матеріалу.

Складання ілюстрованих матеріалів проявляє творчу і свідому активність студента до оволодіння знаннями, сприяє практичним вмінням і навичкам до самостійної, вдумливої праці.

Навички конспектування виробляють вміння студента до написання рефератів.

Реферат (лат. докладувати, повідомляти) - це короткий виклад суттєвості змісту якої-небудь книги, теми, чи окремого питання прочитаного джерела.

Реферат викладають у вигляді вільного запису своїми словами, дотримуючись послідовності фактів згідно з джерелами і супроводжуючі текст виписками, цитатами, ілюстративними матеріалами.

Необхідно привчити студентів користуватись великою кількістю джерел для написання реферату. Це дає можливість повноцінніше висвітлювати тему і навчитись зіставляти вислови, думки, цифрові дані різних авторів, років видання, що сприяє виробленню власної думки студента і є рушійним фактором до навичок елементів дослідницького мислення.

Самостійна робота 1

Тема: Походження і головні етапи розвитку культури. Виникнення мистецтва. Первісна культура

План

- 1 Походження і головні етапи розвитку культури.
- 2 Походження мистецтва.
- 3 Первісна епоха та її місце в історії людства.
- 4 Розвиток матеріальної культури та еволюція мистецтва у палеоліті, мезоліті, неоліті.
- 5 Найдавніші релігійні вірування (тотемізм, фетишизм, анімізм, магія).

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 2 Матвеева Л.Л. Культурологія. Курс лекцій. – К.: ОРАНТА, 2004.
- 3 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. - К.: Либідь, 2000.
- 4 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. - К.: Либідь, 1995.

Питання для самоконтролю

- 1 Що призводить до виникнення субкультур?
- 2 Що таке товариство „причетних”?
- 3 Що мають на увазі, коли розділяють культуру на „духовну” і „матеріальну”?
- 4 Що таке „чисте мистецтво”?
- 5 Що зумовили повільне накопичення інформації у первісному суспільстві?
- 6 Яку роль відігравала міфологія у первісному суспільстві?
- 7 Що характерно для соціокультурних світів.
- 8 Чим відрізняється соціокультурний світ?

Самостійна робота 2

Тема: Культура Стародавнього Сходу

План

- 1 Індійська культура: культура Хараппі та культура „Рігведи”.
- 2 Повсякденне життя: каста, сім’я, мораль.
- 3 Мистецтво Індії: його джерела і специфіка.
- 4 Культура Стародавнього Китаю: своєрідність мистецтва – триєдність: каліграфія, поезія, живопис.

5 Культура Персії.

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 2 Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. - К.: Либідь, 2000.
- 3 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. - К.: Либідь, 2000.
- 4 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. - К.: Либідь, 1995.
- 6 Полевой В.М. Малая история искусств. – Москва: Искусство, 1991.

Питання для самоконтролю

- 1 В чому полягало “Ахемедінське чудо”?
- 2 Який звичай зберігся під час коронації персидських царів?
- 3 Яка найбільш яскрава особливість індійської культури?
- 4 Чому раджа не був абсолютним монархом?
- 5 Що було основним у проповідях Будди?

Самостійна робота 3

Тема: Культура Середньовіччя

План

- 1 Середньовічний тип міста та його культура.
- 2 Романська література.
- 3 Середньовічний епос: лицарська література, поезія вагантів.
- 4 Середньовічне західноєвропейське мистецтво.
- 5 Романський стиль та готика, їх особливості.
- 6 Середньовічна ікона.

Теми рефератів

- 1 Лицарство епохи Середньовіччя.

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. Посіб. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2000.
- 2 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. – К.: Либідь, 2000.
- 3 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. – К.: Либідь, 1995.

4 Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. - К.: Знання, 2000.

Самостійна робота 4

Тема: Культура епохи Відродження

План

- 1 Ренесансне мистецтво.
- 2 Італійський живопис та скульптура.
- 3 Титани італійського відродження: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Ботіччеллі, Тиціан, Тінторетто.
- 4 Криза гуманістичних ідеалів.

Теми рефератів

- 1 Творчість Леонардо да Вінчі.
- 2 Творчість Рафаеля Санті.
- 3 У.Шекспір та його театр „Глобус”.

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 2 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. - К.: Либідь, 2000.
- 3 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. - К.: Либідь, 1995.
- 4 Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. - К.: Знання, 2000.
- 5 Порьяз А.В. Мировая культура: Возрождение. Эпоха Великих географических открытий. -М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001.
- 6 Білецький П.О. Рафаель. – К.: Мистецтво, 1990.
- 7 Герлингс Ш. Сто знаменитих художників мира. – Харьков: Белград, 2009.
- 8 Мещерина Е.Г. Западноевропейская жанровая живопись. – Москва : ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2006.

Питання для самоконтролю

- 1 Які три винаходи визначають епоху Відродження?
- 2 У чому проявилася криза гуманістичних ідеалів?

Самостійна робота 5

Тема: Культура Нового часу, Просвітництва

План

- 1 Культура Реформації і Просвітництва. Діячі Реформації Ян Гус і Мартин Лютер.
- 2 Теоретичні принципи класицизму в творчості Н.Буало.
- 3 Науковість» епохи Просвітництва.
- 4 Рационалізм як джерело ідеології Просвітництва. Жан-Жак Руссо і Ш.-Л.Монтеск'є.
- 5 Криза культури Нового часу.

Література

- 1 Греченко В.А., Чорний І.В., Кушнерук В.А., Режко В.А. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти. - К.: Літера, 2002.
- 2 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 3 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. - К.: Либідь, 2000.
- 4 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. - К.: Либідь, 1995.

Питання для самоконтролю

- 1 Що довершив Галілей?
- 2 Де була започаткована епоха барокко?
- 3 Де виникає класицизм?
- 4 Які два великих стилі знаходять відбиття у європейському мистецтві того часу?
- 5 Коли виникає салонний живопис?

Самостійна робота 6

Тема: Культура східних слов'ян

План

- 1 Наукова база вивчення культури східних слов'ян.
- 2 Основні етапи розвитку культури східних слов'ян.
- 3 Вірування та міфологія східнослов'янських племен.
- 4 Трипільська культура, її особливості.
- 5 Особливості культурного процесу скіфського періоду. Черняхівська культура, її місце у культурному надбанні слов'ян.
- 6 Особливості праслов'янської писемності. "Велесова книга", її значення для розвитку культури киеворусичів.

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 2 Історія української культури / За загал, ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994.
- 3 Історія української культури у 5-ти томах. - К.: Наукова думка, 2001 - 2003.
- 4 Клапчук С.М., Остафійчук В.Ф. Історія української та зарубіжної культури. - К.: Вища школа, Знання, 2000.
- 5 Попович М.В. Нарис історії культури України. - К.: "АртЕк", 2001.
- Русанівський В.М., Вервес Г.Д., Гончаренко М.В. та ін. Культура українського народу: Навч. посібник. - К.: Либідь, 1993.
- 6 Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібник /За ред. Черепанової С.О. -Львів: Світ, 1994.

Питання для самоконтролю

- 1 Що було в основі вірувань та міфології східнослов'янських племен.
- 2 Що таке "Велесова книга" та її значення для розвитку культури киеворусичів.

Самостійна робота 7

Тема: Культура Київської Русі

План

- 1 Культура Київської Русі – видатне явище світової середньовічної культури.
- 2 Язичницька культура Київської Русі.
- 3 Запровадження християнства, його вплив на розвиток культури Київської Русі.
- 4 Взаємозв'язки культури Київської Русі з культурами інших народів.
- 5 Володимир Великий, Ярослав Мудрий і культурний розвиток Київської Русі.

Література

- 1 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. - К.: Либідь, 2000.
- 2 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. - К.: Либідь, 1995.
- 3 Мистецтво Київської Русі / Упор. Ю.С. Асєєв. -К., 1989.
- 4 Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. - К.: Знання, 2000.

Питання для самоконтролю

- 1 Хто запровадив християнство на Русі?
- 2 Яке ім'я прийняла княгиня Ольга при хрещенні у Візантії?

3 Які наслідки язичницької культури можна спостерігати у сучасному житті?

Самостійна робота 8

Тема: Українська культура 14 -15ст.

План

- 1 Україна наприкінці XIV - в першій половині ХУст.
- 2 Вплив культури Київської Русі на життя Литовського князівства. Характерні особливості архітектури XIV ст.
- 3 Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво. Іконопис XIV - XV ст. Поділ України та розвиток культури.
- 4 Братства і розвиток культури. Роль братських шкіл у становленні освіти. Острозька слов'яно-греко-латинська академія.
- 5 Виникнення та розвиток друкарства в Україні. І.Федоров.

Література

- 1 Грушевський М.С. Духовна Україна. - К., 1994.
- 2 Жолтовський П. Художнє життя на Україні в XVI - XVIII ст. - К., 1988.
- 3 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 4 Історія української культури / За загальн. ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994.
- 5 Історія української культури у 5-ти томах. - К.: Наукова думка, 2001 - 2003.
- 6 Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібник /За ред.Черепанової С.О. -Львів: Світ, 1994.
- 7 Уманцев В.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. - К.: Либідь,2002.

Самостійна робота 9

Тема: Українська культура 16 -17ст.

План

- 1 Внесок Києво-Могилянської академії у розвиток освіти України. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби.
- 2 Петро Конашевич-Сагайдачний - видатний діяч України.
- 3 Книги Лаврської друкарні.
- 4 Особливості реформаційного руху в Україні.

- 5 Шкільний театр.
- 6 Особливості архітектури козацької доби.
- 7 Народні думи і пісні XVI — XVII ст.
- 8 Культурологічна та просвітницька діяльність козацької старшини. Перші шкільні підручники.

Література

- 1 Грушевський М.С. Духовна Україна. - К., 1994.
- 2 Жолтовський П. Художнє життя на Україні в XVI - XVIII ст. - К., 1988.
- 3 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 4 Історія української культури / За загал, ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994.
- 5 Історія української культури у 5-ти томах. - К.: Наукова думка, 2001 - 2003.
- 6 Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібник /За ред. Черепанової С.О. -Львів: Світ, 1994.
- 7 Уманцев В.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. - К.: Либідь, 2002.

Самостійна робота 10

Тема: Українська культура першої половини 19ст.

План

- 1 Українська культура першої половини 19ст.
- 2 Освіта і наука в Україні у першій половині 19ст.: створення гімназій, ліцеїв, відкриття університетів.
- 3 Розвиток живопису у першій половині 19ст.: В.Тропінін, В.Штернберг, Т.Шевченко.
- 4 Розвиток графіки, музики.
- 5 Українська драматургія і театр першої половини 19ст.

Література

- 1 Греченко В.А., Чорний І.В., Кушнерук В.А., Режко В.А. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти. - К.: Літера, 2000.
- 2 Грушевський М.С. Духовна Україна. - К., 1994.
- 3 Жолтовський П. Художнє життя на Україні в XVI - XVIII ст. - К., 1988.
- 4 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.

- 5 Історія української культури / За загал, ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994.
- 6 Історія української культури у 5-ти томах. - К.: Наукова думка, 2001 - 2003.
- 7 Попович М.В. Нарис історії культури України. - К.: "АртЕк", 2001.
Русанівський В.М., Вервес Г.Д., Гончаренко М.В. та ін. Культура українського народу: Навч. посібник. - К.: Либідь, 1993.
- 8 Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібник /За ред.Черепанової С.О. -Львів: Світ, 1994.

Питання для самоконтролю

- 1 Що таке аматорський театр?
- 2 Назвіть блискучу плеяду майстрів української сцени?
- 3 Кому належить організація першого національного стаціонарного театру у ХХ ст. у Києві?

Самостійне заняття 11

Тема: Українська культура на початку 20ст.

План

- 1 Політичне життя та культурний процес в Україні на початку ХХ ст.
Відродження української культури в період національно-демократичної революції: освіта, вища школа, наука, література, театр, музика, преса, книгодрукування.
- 2 Образотворче мистецтво початку ХХ ст.
- 3 Навчальні заклади для жінок.
- 4 Музейна справа в Україні. Меценати та колекціонери.

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 2 Історія української культури / За загал, ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994.
- 3 Історія української культури у 5-ти томах. - К.: Наукова думка, 2001 - 2003.
- 4 Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібник /За ред. Черепанової С.О. -Львів: Світ, 1994.
- 5 Беликов О.М. Украина. Все, что стоит увидеть. – Харьков: Библикс, 2009.
- 6 Крвавич Д.П., Овсійчук П.А. Українське мистецтво у 2-х томах. – Львів: Світ, 2003.

- 7 Попович М.В. Нарис історії культури України. - К.: "АртЕк", 2001.
- 8 Рудницька О.П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навчальний посібник. К.: "ЕксОб", 2000.
- 9 Русанівський В.М., Вервес Г.Д., Гончаренко М.В. та ін. Культура українського народу: Навч. посібник. - К.: Либідь, 1993.
- 10 Скалацький К. Пошуки, знахідки, відкриття. – К.: ОРАНТА, 2004.
- 11 Уманцев В.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. - К.: Либідь, 2002.

Самостійна робота 12

Тема: Єдність і взаємозалежність світової та національної культур.

План

- 1 Культура на початку 21ст.
- 2 Формування нової соціокультурної дійсності та її риси.
- 3 Національний характер, свідомість, самосвідомість як феномен культури.

Література

- 1 Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000.
- 2 Левчук Л.Т. та ін. Історія світової культури. - К.: Либідь, 2000.
- 3 Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. - К.: Либідь, 1995.
- 4 Беликов О.М. Украина. Все, что стоит увидеть. – Харьков: Библикс, 2009.
- 5 Крвавич Д.П., Овсійчук П.А. Українське мистецтво у 2-х томах. – Львів: Світ, 2003.
- 6 Попович М.В. Нарис історії культури України. - К.: "АртЕк", 2001.
- 7 Рудницька О.П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навчальний посібник. К.: "ЕксОб", 2000.
- 8 Русанівський В.М., Вервес Г.Д., Гончаренко М.В. та ін. Культура українського народу: Навч. посібник. - К.: Либідь, 1993.
- 9 Скалацький К. Пошуки, знахідки, відкриття. – К.: ОРАНТА, 2004.
- 10 Уманцев В.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. - К.: Либідь, 2002.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які події сприяли розвитку нової національної культури?
- 2 Як Ви розумієте такі поняття: національний характер, свідомість, самосвідомість?